

Isamede
1524

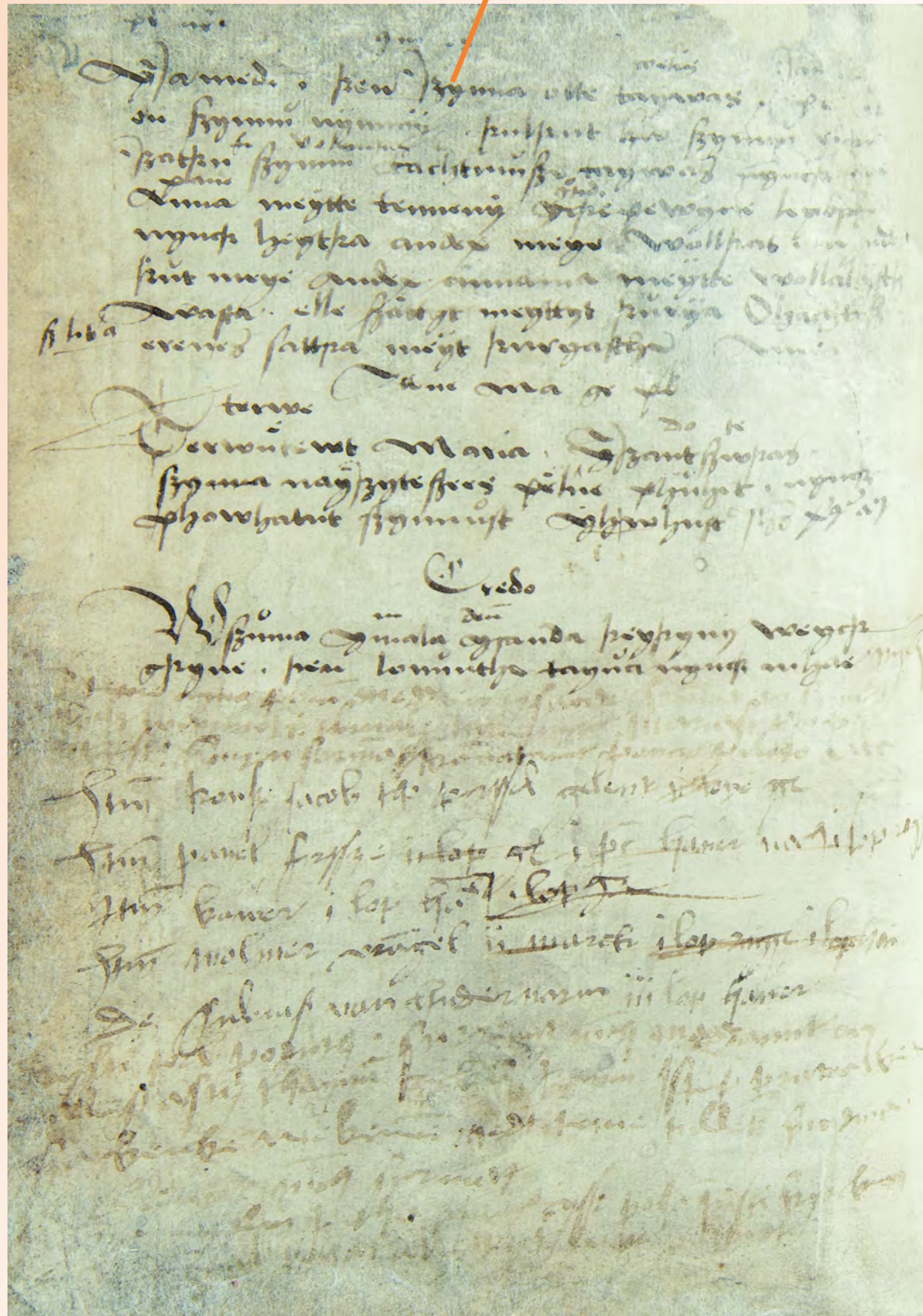
Meie Isa
2024

läbi ajaloo

Ja mede
1524

Meie Isa
2024

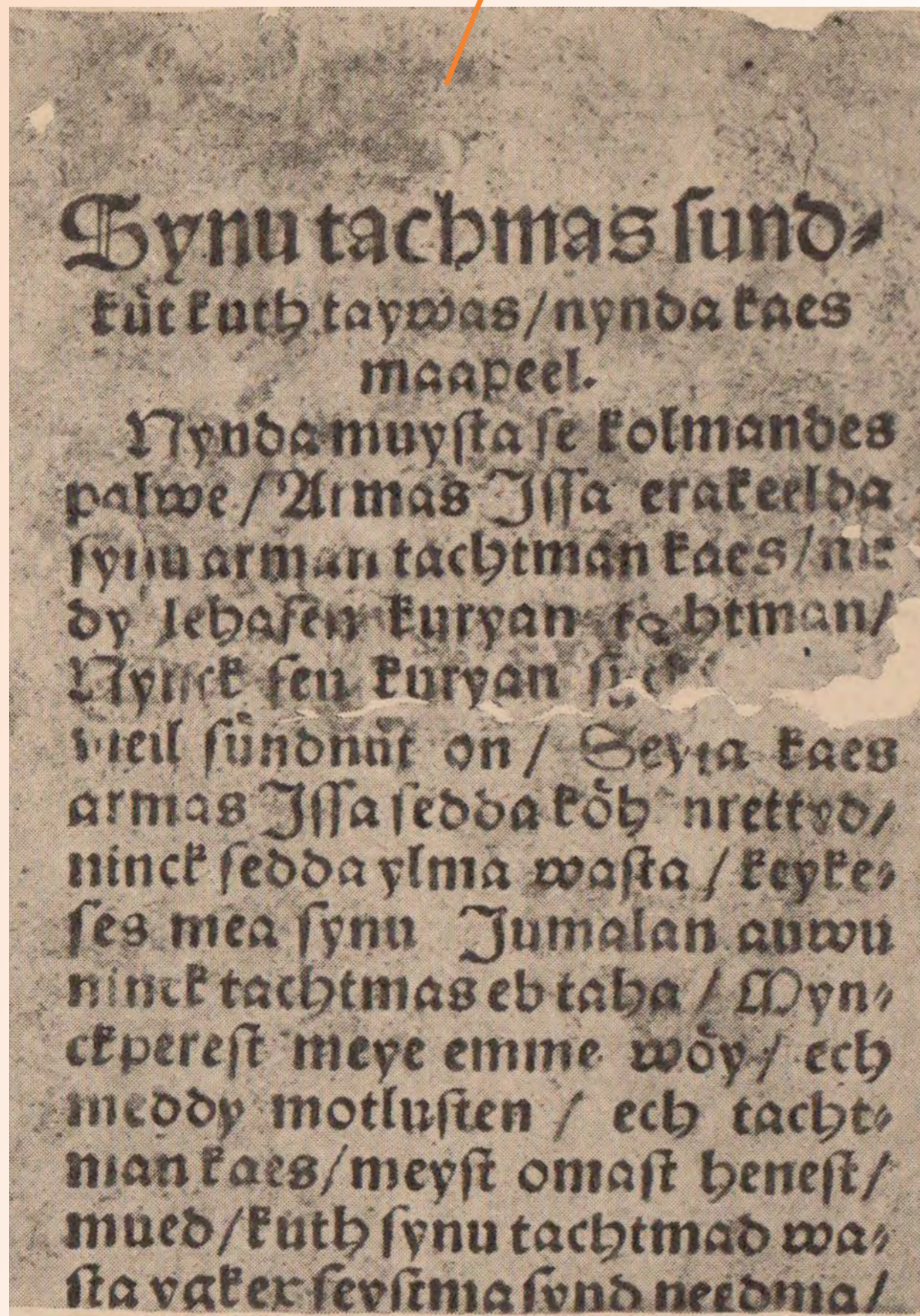
Kullamaa käsikiri (1524–1532)



Ysa+ +mede . ken ßynna olte taywas .
po[h]julut on ßynnu nymmj .
kulkut [ßin] ßynnu rikus ßatku ßynnu
tachtmuß taywas nynck [ma]eße
Anna meytte tennenj ycke+ +pewyne leybp [...] .
nynck heytkä andex meye wollkat :
nynnda kut meye Andex annama meytte
wollalysth wasta .
elle ßättyt meyttyt kurjā Ohachtuß
erenes sattka mejt kuryasth .
Amen

Jamede
1524

Meie Isa
2024



Wanradt-Koelli katekismus 1535

[Pöhitzetut] [sakut] synu [nymy] / [Synu] [ryckus] [tul]kut / Synu tachmas sundküt kuth taywas nynda kaes maa+ +peel

[N]yn[c]k ella satack m[eyd] kywsattusse sysse

Wanradt-Koelli katekismus on vanim eestikeelset teksti sisaldav trükis. Sellest on säilinud 11 raamatulehe fragmenti, alamsaksakeelne tekst vasakul ja selle tõlge eesti keelde paremal lehepoolel. Trükiti see Wittenbergis 1500 eksemplaris Hans Luffti poolt 25. augustil 1535.

Katekismuse alamsaksakeelse teksti koostaja ja kavatsuse algataja oli Tallinna Niguliste kiriku õpetaja **Simon Wanradt** (u 1500–1567) ja selle tõlkis eesti keelde (ja ilmselt osales ka koostamisel) tollane Tallinna Pühavaimu kiriku õpetaja **Johann Koell** (u 1500–1540 Tallinnas).

Wanradt-Koelli katekismus on luterlik ja Luteri katekismusest mõjutatud, kuid tegemist on siiski iseseisva tekstiga. Säilinud katekismuse fragmendid sisaldavad katkeid teisest ja kolmandast usutunnistusest, meieisapalvest, esimesest, teisest, kolmandast, viiendast ja kuuendast palvest ning ristimis- ja altarisakramendist.

Isamede

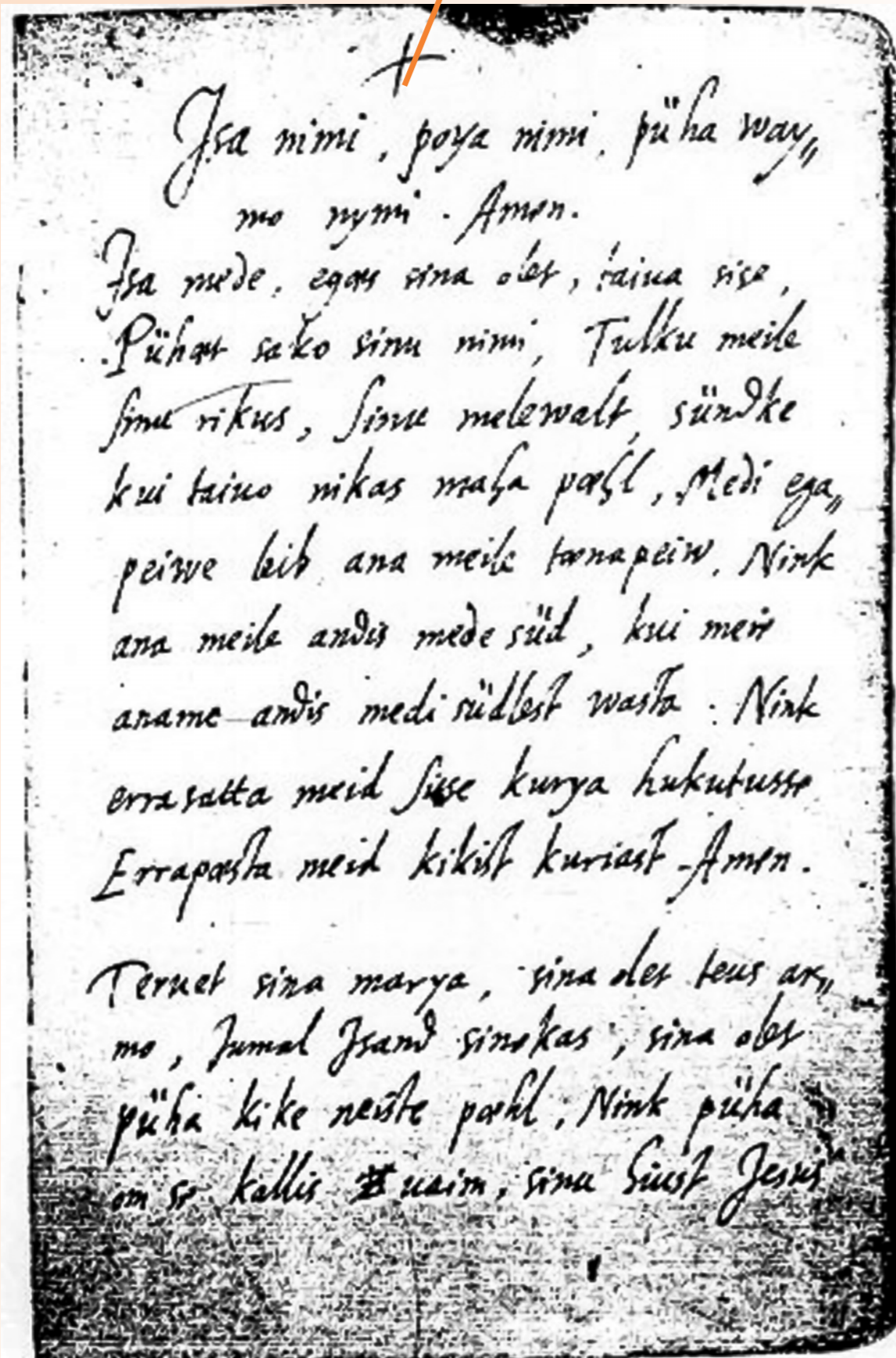
1524

Meie Isa

2024

MEIE ISA PALVE (ISSAMEIE) *tartu keeles*

Johannes Ambrosius Völcker
(1585–1590)



Isa mede , egæs sina olet taiva sise ,

Pühæt sako sinu nimi ,

Tulku meile sinu rikus ,

sinu mele+ +walt , sündke kui taivo ni+ +kas mah pæhl ,

Medi ega+ +peiwe leib , ana meile tæna+ +peiw ,

*Nink ana meile andis mede süd , kui meie aname andis
medi südlest wasta .*

Nink erra+ +satta meid sisse kurya hukutusse ,

Erra+ +pæsta meid kikist kuriast .

Samede
1524

Meie Isa
2024

Heinrich Stahl

(u 1600–1657)

Hand vnd Hauszbuches Für die Pfarherren,
vnd Hauszväter Ehstnischen Fürstenthumbs (1632–1638)

Heinrich Stahl (ca 1600–1657) oli Tallinnas sündinud baltisaksa vaimulik ja produktiivne kirjamees, kes sai hariduse Rostocki, Wittenbergi ja Greifswaldi ülikoolis. Tallinna rae rahalise toetuse lõppemise järel tuli ta tagasi Eestisse, kus töötas Järva- ja Virumaal kirikuõpetajana ja praostina, lühikest aega ka Tallinna toomkiriku ülempastorina. 1641 määrati ta Ingeri ja Alutaguse superintendendiks. Stahl suri Narvas aastal 1657 katku.

Tema peateos on 1632–38 ilmunud neljaosaline „Hand- und Hauszbuch für das Fürstenthum Esthen n Liffland“ („Käsi- ja koduraamat Eesti vürstkonna jaoks Liivimaal“), mis sisaldab Lutheri väikese katekismuse eestikeelseid tekste, lisaks kirikulaule ja piiblitekste nii Uuest kui ka Vanast Testamendist. Lisaks ilmus temalt jutluste kogu „Leyen Spiegel“. Stahl kirjutas esimese eesti keele õpiku ühes sõnastikuga „Auführung zu der Estnischen Sprach“ (1637), lähtudes saksa keele grammatikatest, mille eeskujuks olid omakorda ladina keele grammatikad.

Ja mede
1524

Meie Isa
2024

Stahl: ISSa meddi

Aastast 1632 on palvest olemas Heinrich Stahli koostatud versioon, mis ilmus tema saksakeelse kiriku käsiraamatu „Hand vnd Hauszbuches Für die Pfarherren, vnd Hauszväter Ehstnischen Fürstenthumbs“ I osas (1632), mis sisaldab väikest katekismust:

ISSa meddi ke sinna ol-let Taiwas/Pöhtzetut sakut süno Nimi/tulekut meile sünnno ickus/süno Tacht-minne sündkut/kui Taiwas/ninda kahs mah pehl. Med-di iggapeiwase Leiba anna meile tennapeiw/Ninck anna andir meile meddi Wölgkat kudt meije andir anname meddi Wölgkaleisille. Ninck erra sata meid kiusatusse sis-se. Erranis errapehsta meid keickest Kurjast: Sest sünnno on se Rickus/ninck se Weggi/iggawest/Ame.

ISSa meddi ke sinna ol-
let Taiwas/Pöhtzetut
sakut süno Nimi/tulekut meile
sünnno ickus/süno Tacht-
minne sündkut/kui Taiwas/
ninda kahs mah pehl. Med-
di iggapeiwase Leiba anna
meile tennapeiw/Ninck an-
na andir meile meddi Wölg-
kat kudt meije andir anname
meddi Wölgkaleisille. Ninck
erra sata meid kiusatusse sis-
se. Erranis errapehsta meid
keickest Kurjast: Sest sünnno
on se Rickus/ninck se Weggi/
ninnck se auw/iggawest/Ame.



Wastne Testament 1686

Wastne Testament on Uus Testament tartu ehk lõunaeesti kirjakeeles. See trükiti Riias 1686. aastal ning see oli esimene terviklik eestikeelne Uue Testamendi trükiversioon.

Peamisteks tõlkijateks olid **Andreas Virginius** ja tema poeg **Adrian Virginius**. Tegu oli läbinisti eestikeelse trükisega, mil puudus paralleelne saksakeelne versioon. Suunatud oli see just eesti lugejale, mitte saksakeelsetele vaimulikele.

Algne trükiarv oli 500, millele lisandus paari aasta jooksul veel 300. Hiljem ilmus 19 kordustrükki rohkem kui saja tuhande eksemplariga. Kirjaviisilt tähistab see üleminekut Stahli juurest Forseliuse-Hornungi nn vanale kirjaviisile.

Samede
1524

Meie Isa
2024

Wastne Testament (1686)

9. Seperrast peate teije nida-
de pallesma: Meije Issa / Tai-
wan: põhandetus sahgo sinno
Nimmi.

10. Sinno Rikkus tulgo:
Sinno Tachtminne sündko / kui
Taiwan / nida kah Mah pähl.

11. Meije peiwälikko Leibä an-
na meile tämbä.

12. Nink anna meile andis
meije Sühdä / nida kui kah meije
andisanname ommille Sühdlei-
sille.

13. Nink errasahtko meid Kiu-
satusse sisse / enge pästa meid erra
sest Kurjast: Sest sino perralt om
se Rikkus / nink se Wäggi / nink se
Auwustus iggawesel Ajal. Amen.

Meie Issa / Taiwan:

põhandetus sahgo sinno Nimmi.

Sinno rikkus tulgo:

*Sinno Tachtminne sündko / kui Taiwan /
nida kah mah pähl.*

Meije päiwälikko Leibä anna meile tämbä.

*Nink anna meile andis meije Sühdä / nida kui
kah meije andisanname ommile Sühdleisille.*

*Nink errasahtko meid Kiusatusse sisse / enge
pästa meid erra sest Kurjast: Sest sino perralt*

om se Rikkus / nink se Wäggi /

nink se Auwustus iggawesel Ajal.

Amen.

Ja mede
1524

Meie Isa
2024

Esimene piiblitõlge 1739

9. Sepärrast luggege nenda: Meie issa*, kes
sa olled taewas, pühhitsetud sago sinno † nim-
mi. * Lut. 11, 2. † 2 Mos. 20, 7.
10. Sinno riik* tulgo, sinno tahtminne †
sündko kui taewas nenda ka Ma peäl.
* Jlm. 12, 10. † Ap. Teg. 21, 14.
11. Meie iggapäwase leiwa anna meile
tänapäaw. 4. p. 4. s. Joan. 6, 48. 49. 50.
12. Ja aña andeks meile meie wõllad*, kui
ka meie andeks † anname omma wõlglastele.
* 32 Paul. 1. 2. 5. s. † Matt. 18, 35.
13. Ja ärra sata meid mitte kiusatusse* sisse,
waid peästa meid ärra sest kurjast †; sest sin-
no pärralt on se riik, ja se wäggi, ja se au ig-
gawest, Amen. * 26. p. 41. s. † 2 Tim. 4, 18.

*Meie Issa, kes sa olled taewas,
pühhitsetud sago sinno nimmi.
Sinno riik tulgo, sinno tahtminne † sündko
kui taewas nenda ka Ma peäl.
Meie iggapäwase leiwa anna meile tänapäaw.
Ja aña andeks meile meie wõllad, kui ka
meie andeks † anname omma wõlglastele.
Ja ärra sata meid mitte kiusatusse sisse, waid
peästa meid ärra sest kurjast †;
sest sinno pärralt on se riik, ja se wäggi,
ja se au iggawest, Amen.*